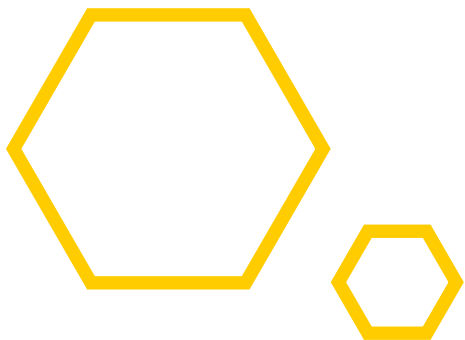

KAS DARBOJAS ZĀDZĪBU NO MĀ- JOKLIEM SKAITA SAMĀZINĀŠA- NAI?

**It is wise to
spend public
money on
what works**

#StopDomesticBurglaries

01

IEVADS

01

Kopš 2019. gada Eiropas Noziedzības novēršanas tīkls (EUCPN) un vairākas Eiropas valstis organizē ES līmeņa fokusa dienu par zādzībām no mājokļiem. Šīs iniciatīvas mērķis ir veicināt iedzīvotāju informētību par savu mājokļu drošību, tādējādi sekmējot cīņu pret šāda veida noziegumiem. Jau vairākus gadus lielākajā daļā Eiropas valstu samazinās zādzību no mājokļiem skaits, tomēr joprojām to īpatsvars ir lielākais organizēto noziegumu pret nekustamo īpašumu vidū. Tāpat jāņem vērā papildu faktori, ka iedzīvotāji tiek ne tikai apzagti, bet arī tiek zaudēta drošības sajūta mājās un ir vērojama nozīmīga finansiāla ietekme uz sabiedrību.

Tomēr ne visas darbības ir efektīvas. Viena no tīkla galvenajām funkcijām ir būt par katalizatoru efektīvāku politiku un iniciatīvu ieviešanā, šis dokuments ir paredzēts Eiropas, nacionālajām un vietējām ieinteresētajām pusēm, lai sniegtu pārskatu par iniciatīvām, kas var veiksmīgi vai ne tik veiksmīgi ļaut cīnīties pret zādzībām no mājokļiem. Visas iniciatīvas ir grupētas trīs kategorijās: tādās, kuru efektivitāte ir sevi pierādījusi, ar vidēju pierādījumu skaitu un ar ierobežotu efektivitātes pierādījumu apjomu. Piešķirot iniciatīvai apzīmējumu "spēcīgi pierādījumi" ir pieejami vairāki pētījumi, kas parādījuši konsekventu zādzību no mājām skaita samazināšanos, piemēram, ja veikta īpašuma aizsardzības stiprināšana izmantojot kombinētu risinājumu ar logu slēdzenēm, iekšējo un ārējo apgaismojumu, durvju slēdzenēm. Iniciatīvām ar apzīmējumu "vidēji pierādījumi" ir pieejams ierobežots skaits pētījumu, kas parādījuši daudzsološu ietekmi uz noziedzības rādītāju samazinājumu, piemēram, īpašuma marķēšana. Jebkurā gadījumā, nepieciešams veikt vēl pētījumus, lai šīs iniciatīvas varētu apzīmēt kā "spēcīgus pierādījumus". Citi risinājumi, piemēram, ielaušanās signalizācijas sistēmas, ir parādījuši neviennozīmīgus rezultātus vai arī vēl nav atbilstošu novērtējumu, tomēr tām ir raksturīga pazīme parādīt daudzsološas cerības un nepieciešams pievērst vairāk uzmanības. Visbeidzot, mēs vēlamies vērst jūsu uzmanību uz faktu, ka personām, kas nodarbojas ar politiku un praktisko risinājumu ieviešanu zādzību no mājokļiem samazināšanai, vienmēr jāņem vērā gūto pieredzi ieviešot risinājumus un to specifiskais konteksts.

2 SPĒCĪGI PIERĀDĪJUMI

2.1 Objekta stiprināšana

Objekta stiprināšana palielinās likumpārkāpēja uztveri, ka ielaušanās konkrētajā mājoklī būs apgrūtinātāka. Tā kā apgrūtinājumu pārvarēšanai būs nepieciešams papildu laiks, attiecīgi palielinās riska līmenis, tam ir nozīmīga ietekme uz zagļu lēmumu pieņemšanu.¹ Īpašuma nostiprināšana izmantojot logu atslēgu, iekšējā un ārējā apgaismojuma un durvju slēdžu kombināciju (**WIDE**) ir visefektīvākā kombinācija, kar var pasargāt no īpašuma apzagšanas, vienlaicīgi sniedzot lielāko vērtību ieguldītajām finansēm risinājuma ieviešanā.² Pirmkārt, **iekšējais apgaismojums ar taimeru** rada iespaidu, ka mājā ir cilvēki, pat ja māja ir tukša.³ Šis ir nozīmīgs drošības pasākums, jo cilvēku klātbūtnes neesamība ir būtiskākais faktors apzogamā īpašuma izvēlē.⁴ Vairāk nekā 90 % no notiesātajiem zagļiem ir atzinuši, ka nekad mērķtiecīgi neielauztos īpašumā, kurā ir cilvēki. Automašīna, kas atrodas uz piebraucamā ceļa vai strādājošs radio arī papildina šo risinājumu.⁵ Otrkārt, **ārējais apgaismojums ar taimeru** var samazināt zādzību skaitu vakaros un naktīs, jo tiek palielināts risks tikt atklātam, iztraucētam vai aizturētam.⁶ Treškārt, stipras **logu un durvju slēdzenes** ir izstrādātas, lai novērstu vai padarītu daudz grūtāku ielaušanos,⁷ samazinot pieejamību, zagļiem lēmuma pieņemšana tiek ietekmēta.⁸ Pētījums par likumpārkāpēju lēmumu pieņemšanas procesu ir parādījis, ka fiziskās drošības kvalitāte ir galvenais faktors par to, vai konkrētais īpašums tiks izvēlēts apzagšanai.⁹ Tomēr jāņem vērā, ka durvju un logu efektīva aizvēršana ir saistīta ar cilvēka faktoru, bet apgaismojuma darbība ir automātiska pēc sākotnējās uzstādīšanas.¹⁰

Ja īpašnieks var atļauties uzstādīt vairāk ierīču, augstākais kopējais drošības līmenis var tik panākts, izmantojot novērošanas kameras, durvju atslēgas un durvju drošības ķēdes.¹¹ Tomēr arī šādai kombinācijai ir daži ierobežojumi. Pirmkārt, **drošības ķēdes** ir paredzētas, lai ierobežotu iekļūšanu īpašumā, tomēr tās nav redzamas no ārpuses, attiecīgi nevar novirzīt zagļus. Tāpat to aizvēršana notiek no iekšpuses un drošības ķēdes ir viens no apdraudējumiem ugunsgrēka gadījumā.¹² Otrkārt, **novērošanas kameras** galvenokārt ir paredzētas, lai vizuāli samazinātu zagļu vēlmi ielauzties, jo palielinās risks tikt pieķertam, tomēr tās nekādā veidā neaizsargā no fiziskas piekļuves. Tāpat novērošanas kameru uzstādīšana ir saistīta ar lielām izmaksām. Tāpēc rekomendējam investēt WIDE, jo tā ir lētāka un drošāka opcija.

WIDE efektivitāte ir pierādīta vairākos pētījumos. Divi labākās prakses piemēri par ielaušanās mājokļos novēršanu izmantojot stiprināšanas pasākumus ir izstrādāti Nīderlandē.

LABĀS PRAKSES PIEMĒRS: AIZSARDZĪBA PRET ZĀDZĪBĀM IESTRĀDĀTA BŪVNICĪBAS DEKRĒTĀ

Pēc tam, kad 1999. gadā Nīderlandē tika ieviesta jauna likumdošana būvniecības jomā, kurā tika ietvertas prasības izmantot drošākus pret zādzībām logus un durvis, par ceturto daļu samazinājās zādzību skaits no mājām, kas tika uzbūvētas atbilstoši jaunajām prasībām. Ir ticis aprēķināts, ka kopš jaunās būvniecības likumdošanas ieviešanas ir izdevies novērst vismaz 10 000 ielaušanās gadījumus. **Nav tikušas novērotas arī norādes uz pārvietošanas efektu**, vai nu “vecām” mājām vai cita veida zādzībām. Tieši pretēji, dažos pētījumos secināts, ka rodas pozitīva pārvietošanas ietekme. Drošības ietekme¹³

LABĀKĀ PRAKSE: POLICIJAS KVALITĀTES ZĪME

Līdztekus jaunajiem būvniecības noteikumiem, Nīderlandē 1995. gadā ieviesa arī Nīderlandes Policijas kvalitātes zīmi (PKZ). Starp šiem abiem ir divas svarīgas atšķirības. Pirmkārt, PVZ ir vēl plašākas prasības nekā būvniecības noteikumiem. Kamēr pēdējie galvenokārt koncentrējas uz eņģēm un slēdzenēm, PKZ ietver papildu prasības attiecībā uz apgaismojumu, redzamību, logu, durvju un virsgaisma logu drošību. Otrkārt, Būvniecības dekrēts ir obligāts, bet PKZ prasības ir brīvprātīgas un ir atkarīgas no ēkas īpašnieka vai projekta attīstītāju gribas.

Kvalitāte zīmi var piemērot esošām mājām, jaunām ēkām un sabiedriskām telpām. Nīderlandes Noziegumu novēršanas un drošības centrs ir izstrādājis rokasgrāmatu dažādām situācijām.¹⁴

Pētījumu rezultāti rāda, ka zagļi retāk izvēlas mājas ar PKZ, un risks kļūt par upuri (veiksmīgai zādzībai) PKZ mājām ir par 78 % zemāks nekā nesertificētām mājām. Ja prasības ir tikušas ieviestas būvniecības posmā, šis samazinājums ir vēl augstāks.¹⁵

2.2 Apkārtnes novērošana

Apkārtnes novērošanas mērķis ir samazināt noziedzības līmeni, pašiem iemītniekiem saorganizējoties un turot acis un ausis vaļā. Ja viņi redz vai dzird ko aizdomīgu, tad izsauc policiju. Iemītnieki var palīdzēt viens otram, piemēram, izņemot pasta sūtījumus vai nopļaujot kaimiņiem mauriņu, kamēr tie ir atvaļinājumā. Šāda pastiprinātā uzraudzība atvairā noziedzniekus, jo pastāv lielāka iespējamība, ka tos var pieķert. Radot apdzīvotības sajūtu, būtiskāko faktoru, kas samazina vēlmi izvēlēties konkrēto īpašumu apzagšanai, zagļiem ir daudz grūtāk noteikt vai mājoklis ir tukšs. Papildu, apkārtnes novērošana uzlabo vietējās kopienas saliedētību. Iedzīvotāji izveido vietējo noteikumu klāstu un organizējas, lai samazinātu nevēlamas darbības, piemēram, noziegumus.¹⁶

Paši iedzīvotāji vai vietējā policija var iniciēt izveidot strukturētu apkārtnes novērošanu. Zems, vidējs vai augsts noziedzības līmenis apkārtnē nosaka policijas iesaisti šādas shēmas izveidē. Zema noziedzības līmeņa rajonos nepieciešama vien pasīva policijas iesaiste, savukārt augstas noziedzības līmeņa apkārtnēs policijai būtu jāvada apkārtnes novērošanas shēma.¹⁷ Implementējot apkārtnes novērošanas shēmu, tā var būt kā vienīgais pasākums vai daļa no plašākas programmas.¹⁸

Tās noziedzības samazināšanas efektivitāte ir novērtēta vairākos pētījumos; diemžēl lielākā daļa no tiem ir veikti ASV un Apvienotajā Karalistē, kurās daudz biežāk vērtētas noziedzības prevencijas programmas nekā kontinentālajā Eiropā. Statistiskā meta analīze parāda, ka šādu shēmu ieviešanai ir acīmredzama ietekme uz noziedzības rādītāju samazināšanos. Rajonos, kuros ir ieviesta apkārtnes novērošanas shēma, pieredzēts noziedzības rādītāju samazinājums par 16 % - 26 %, salīdzinot ar rajoniem, kuros šādas shēmas netiek izmantotas. Pozitīvais efekts uz noziedzības samazināšanos ir neatkarīgi no novērošanas programmas apjoma vai tipa.¹⁹ Tomēr jāņem vērā, ka pētījumi galvenokārt veikti periodā pirms sociālo mediju plašas izplatības, attiecīgi var prognozēt, ka rezultātus vēl var ietekmēt uzlabotie komunikācijas kanāli.²⁰

2.3 Cīņa pret atkārtotu viktimizāciju

Pētījumu dati parāda, ka mājas, kuras jau ir bijušas apzagtas, ir augstākā riska kategorijā atkārtotām zādzībām²¹ vai vienkāršāk sakot ir otras zādzības iespējamība ir augstāka nekā pirmās, savukārt trešās zādzības iespēja ir vēl augstāka nekā otrās.²² Šis fenomens par vairākkārtēju mājokļa apzagšanu tiek saukts par atkārtotu viktimizāciju vai **precīzu atkārtojumu**.²³ Tāpat paaugstināts riska līmenis ir ne tikai konkrētajai adresei, bet arī visiem apkārtnes mājokļiem. Šajā gadījumā šādas zādzības tiek sauktas par **gandrīz precīziem atkārtojumiem**. Jo tuvāk laika un attāluma ziņā atrodas mājokļi īpašumam, kas ticis apzagts, jo lielāka ir iespēja, ka arī tos apzags. Palielinoties attālumam un laikam, kas nepieciešams nokļūšanai starp mājokļiem, samazinās gandrīz precīzu zādzību iespēja.²⁴

Tam ir divi galvenie izskaidrojumi: palielinājuma un karoga hipotēzes. Abas ir balstītas uz rutīnas aktivitātes teoriju, kas nosaka, ka noziegums var tikt izskaidrots no likumpārkāpēja, mērķa piemērotības un apsardzes trūkuma skatu punkta. Pirmā hipotēze nosaka, ka likumpārkāpēji atgriežas zināmā apkārtne, jo iepriekšējo zādzību laikā ir guvuši pieredzi par iespējām, kas raksturīgas konkrētajam rajonam. Likumpārkāpēja zināšanas par iespējām vai neaizsargātību ļauj pieņemt racionālu lēmumu atgriezties konkrētā apkārtne un gūt lielāku laupījumu. Otrs viedoklis, karoga hipotēze, nosaka, ka likumpārkāpēji atgriežas uz konkrēto apkārtni, ir saistīts ar raksturīgu drošības komponentu trūkumu, kas kalpo kā ielūgums likumpārkāpējiem. Tasir ļoti iespējams, ka abi izskaidrojumi atbilst iemesliem, kāpēc likumpārkāpēji veic gandrīz precīzi atkārtotas zādzības, jo tiek izmantoti esošie drošības trūkumi noziegumu veikšanai.²⁵

Ir diezgan grūti norādīt vienotus laika vai attāluma faktorus atkārtotas viktimizācijas gadījumiem salīdzinot desmit pilsētas piecās valstīs, jo, lai gan ir novērojama konteksta konsistence, tomēr ir arī būtiskas atšķirības.²⁶ Jebkurā gadījumā, šo pētījumu rezultāti var tikt izmantoti, lai informētu iniciatīvas grupas zādzību skaita samazināšanai, pirmkārt, identificējot atkārtotas viktimizācijas riska īpašumus un, otrkārt, nekavējoties rīkojoties un ieviešot vienu vai vairākas no sekojošām taktikām²⁷: uzreiz ieviest vai palielināt dažādas patulēšanas vai monitorēšanas formas, vai arī policija var mēģināt iesaistīt vietējos iedzīvotājus un citus būtiskos faktorus. Sākotnējā informācijas izplatīšana par drošības piesardzības darbībām, piemēram, durvju un logu aizslēgšanu aizejot no mājokļa²⁸ vai ieejas punktu uzlabošanu vai remontu, uzlabojot slēdzenes un apgaismojumu²⁹ var tikt uzsākta tiklīdz palielinās zādzību iespējamības risks.³⁰ Šai metodei ir liels potenciāls, jo mājsaimniecības ir spējīgas un grib sevi pasargāt efektīvāk uzreiz pēc pirmās notikušās zādzības apkārtne. Divdesmit pieci procenti mājsaimniecību ir uzstādījuši vismaz vienu papildu drošības risinājumu pēc zādzības.³¹ Otrkārt, policija var informēt iedzīvotājus par nepieciešamību būt modriem, izveidot apkārtnes novērošanu un lūgt iedzīvotājiem parūpēties vienam par otru.³² Iejaukšanās pasākumi atkārtotas viktimizācijas gadījumos un apkārtne ir uzrādījuši ievērojamu atkārtotu zādzību skaita samazinājumu³³ bez papildu apdraudējuma radīšanas apkārtnes iedzīvotājiem.³⁴ Tomēr jāņem vērā, ka veiksmē ir ļoti atkarīga no pareizas implementācijas, policijas iesaistes un atbalsta, apzagto un apkārtnes iedzīvotāju aktīvas iesaistes.³⁵

LABĀ PRAKSE: BEZMAKSAS KONSULTĀCIJAS UN ATLAIŽU LĪGUMI

Policijas sniegtās bezmaksas konsultācijas un vienošanās ar apdrošināšanas uzņēmumiem vai bankām par atlaizu līgumiem, lai atbalstītu objektu stiprināšanu, var tikt uzskatīts par labu piemēru. Īpaši tāpēc, ka tiek sniegta iespēja neaizsargātākajām grupām (ar zemu sociāli-ekonomisko statusu) veikt investīcijas drošībā.³⁶

2.4 Piekļuves slēgšana

Ceturtais aizsardzības veids ar pieejamiem stipriem pierādījumiem ir piekļuves slēgšanas metode. Piekļuves slēgšana tiek realizēta izveidojot slēdzamus vārtus, kas ierobežo piekļuvi, piemēram, pagalmiem. Pirmkārt, šis ielaušanās novēršanas pasākums darbojas, palielinot pūles, kas zagļiem jāpieliek, lai iekļūtu teritorijā, ierobežojot piekļuvi pagalmiem ar atslēgu vai kodu un kontrolējot piekļuvi potenciālajiem nozieguma mērķiem.³⁷ Otrkārt, vārti palielina risku zagļiem, transformējot publisku zonu par privātu. Papildu ieguvums no piekļuves slēgšanas ir dabiskas novēršanas zonas izveidošanās, kas liedz likumpārkāpējiem attaisnoties par atrašanos slēgtajā zonā.³⁸

Meta analīze pierāda, ka piekļuves slēgšana ir efektīvs zādzību prevencijas līdzeklis, kaut vai tikai nelielā apmērā. Atsevišķi pētījumu ieguvumu faktori ir vispārināti, jo lielākā daļa meta-analīzes ir veikta par Apvienotās Karalistes piekļuves slēgšanas programmām. Tomēr praktiskajiem un politiku ieviesējiem izvēloties ieviest piekļuves slēgšanas programmas, ir pieejamas dažādas vadlīnijas, kas apraksta praktiskos uzdevumus, lai piekļuves slēgšanas efektivitāte būtu augstākā. Daži no praktiskajiem ieteikumiem ietver konsultācijas un piekrišanas saņemšanu no vietējiem iedzīvotājiem.³⁹

2.5 Ielu apgaismojums

Paaugstinot ielu apgaismojuma līmeni ielās un citās sabiedriskās vietās var ievērojami samazināt noziedzības rādītājus gan dienā, gan naktī⁴⁰, un arī samazināt bailu līmeni no noziedzības.⁴¹ Noziedzības samazināšanās rādītāji ir apstiprināti ar divām būtiskām teorijām. Pirmā no tām ir balstīta ar pieņēmumu, ka apgaismojums ļauj vieglāk identificēt likumpārkāpēju. Otra teorija paredz, ka apgaismota vide rada sabiedrības drošības un lepnuma sajūtu, palielinot cilvēku skaitu, kas izmanto apgaismoto zonu, tādējādi palielinot potenciālo noziedzīgu nodarījumu liecinieku skaitu. Pirmā teorija paredz noziedzības rādītāju samazināšanos tieši naktī, savukārt otrās ietvaros paredzams, ka noziedzības rādītāji samazinās gan dienā, gan naktī.⁴²

Tāpat kā ar visām citām noziedzības prevencijas metodēm, lai ielu apgaismojuma ietekme būtu efektīva, tai jābūt plānotai un mērķētai⁴³ un policijas pārstāvjiem būtu jānovērtē vai uzlabots apgaismojums ir piemērots risinājums noziedzības vai nekārtību problēmu novēršanai konkrētajā apkārtnē. Problēmas orientētas vadlīnijas ir pieejamas politiku vai praktiskajiem ieviesējiem, kuri vēlas uzlabot ielu apgaismojumu.⁴⁴

03

VIDĒJS PIERĀDĪJUMU LĪMENIS

3.1 Vēršanās pret atkārtotu likumpārkāpumu veicējiem

Plaši dokumentēts fakts ir, ka mazākums no aktīvajiem likumpārkāpējiem ir veikuši lielāko daļu no noziegumiem. Noziedzības kontroles politikas ir vērstas pret šo kriminālo pārkāpumu koncentrāciju dažādos veidos: soda palielināšanu balstoties uz iepriekšējiem pārkāpumiem⁴⁵ vai arī uzsākot tā sauktos atkārtoto noziegumu veicēju projektus, kuru ietvaros liela uzmanība tiek pievērsta tieši aktīvākajiem rajona zagļiem, balstoties uz izveidotajiem sarakstiem. Likumpārkāpēji, kas ietverti sarakstā, zina, ka viņiem tiek pievērsta pastiprināta uzmanība un, ja viņi tiks pieķerti veicot likumpārkāpumu, tiks nekavējoties arestēti. Tajā pašā laikā, šie prioritizētie likumpārkāpēji saņem iespēju piedalīties rehabilitācijas programmās.⁴⁶ Šādi projekti ir realizēti Oslo policijas nodaļās (projekts “Ļoti svarīgie noziedznieki” (Very Important Criminal (VIC)⁴⁷ un Amsterdamā (projekts “Approach Top600”). Projektā “Approach Top600” tika iesaistītas vairāk nekā 40 sadarbības organizācijas no drošības, veselības, jauniešu un probācijas sektoriem. Katrai personai, kas ietverta sarakstā, tika piešķirts lietas vadītājs, kura funkcija bija koordinēt visu iesaistīto organizāciju pieejamību, izstrādāt personisko darbības plānu un sniegt atbalstu personai.⁴⁸

Jaunākais pētījums par “Approach Top600” projektu parādīja, ka ielaušanās mājokļos skaits ir samazinājies par no 7 % līdz pat 45 % robežās. Tāpat ir novērota pozitīva ietekme uz rehabilitācijas rādītājiem: mērķa grupas recidīvisma rādītāji ir samazinājušies par 41 %.⁴⁹ Ja preventīvie pasākumi nenes augļus, pēdējā opcija ir apcietinājums. Acīmredzami mājokļu apzagšanas situācijas uzlabojami ir novēroti apkārtnēs, kurās aktīvākie likumpārkāpēji atrodas apcietinājumā.⁵⁰

3.2 Vietējā publicitāte

Ieviešot zādzību samazināšanas iniciatīvas, piemēram, apkārtnes novērošanu, ieteicams investēt vietējā publicitātē. Pētījums par divdesmit vienu zādzību samazināšanas shēmu ir parādījis, ka iepriekšējie un esošie publicitātes pasākumi par shēmas esamību un mērķiem plašākai sabiedrībai sniedz relatīvi tiešu un ekonomiski efektīvu veidu, kā uzlabot konkrētās metodes efektivitāti. Mehānisms, ar kura palīdzību tiek panākts efekts, ir balstīts uz to, ka arī likumpārkāpēji uzzina par mehānismiem, tādējādi mainot lēmumu pieņemšanu. Analīzē secināts, ka iniciatīvas, kuru publicitātei organizētas kampaņas vēl pirms to ieviešanas, ir uzrādījušas pārkāpumu skaita samazināšanos vēl pirms to ieviešanas dzīvē. Vēl labāki rezultāti zādzību skaita samazinājuma rādītājiem var tikt sasniegti, ja atsevišķas publicitātes kampaņas (tādas, kuras tiek realizētas kādu laiku un pēc tam arī ieviešanas laikā) tiek realizētas ar pietiekamu budžetu.⁵¹

Kā vienmēr, ir grūti identificēt, kas darbosies vislabāk konkrētajos apstākļos. Kampanjas efektivitāte ievērojami būs balstīta uz ieviešanas kontekstu. Jebkurā gadījumā, vienmēr ir vairāki jautājumi uz kuriem jāatbild plānojot kampanju: Kas ir mērķi? Pārkāpēji vai upuri? Kur ir potenciālie mērķi? Noteikta apkārtnē? Visa pilsēta vai valsts? Kad kampanjai jādarbojas attiecībā pret metodes ieviešanu? Konstanti vai pa daļām? Kādu mediju izmantot? Avīzes, radio, sociālos medijus, ...? Kādu ziņu vēlaties nodot? Vispārēju vai specifisku? Visiem šiem jautājumiem ir jāatrod atbildes plānošanas fāzē.⁵²

3.3 Īpašuma marķēšana

Atsevišķi avoti norāda, ka astoņdesmit procenti no zādzībām un ielaušanās gadījumiem mājokļos tiek veikti ar mērķi pārdot nozagto. No tā var secināt, ka prioritātēs var iekļaut iespēju samazināt zagto preču tirdzniecības iespēju.⁵³ Ir vairāki nelegālās tirdzniecības samazināšanas veidi (skat. zemāk), bet viens no efektīvākajiem veidiem ir īpašuma marķēšana, kas padara zagto preču pārdošanu vai izmantošanu daudz grūtāku. Papildu ieguvums ir iespēja, ka zagtās preces tiek atgrieztas likumiskajam īpašniekam konfiskācijas gadījumā.⁵⁴

Īpašuma marķēšana iespējama izmantojot UV pildspalvas adreses norādīšanai, drošības čipus, radio frekvences identifikatorus (RFID) vai mikropunktēšanas risinājumus (risinājumus, kas ietver unikālu kodētu digitālu parakstu).⁵⁵ Arī mobilie telefoni un planšetes ir aprīkoti ar iebūvētu iespēju attālināti bloķēt tās zādzības gadījumā, tādējādi padarot tās daudz nevērtīgākas.⁵⁶

Pētījumi Rietumāustrālijā un Londonā ir parādījuši, ka īpašuma marķēšana ir pati efektīvākā, ja vismaz 80 % no iedzīvotājiem veic īpašuma marķēšanu un tā tiek veikta apvienojumā ar noziedzības prevencijas padomu un publicitātes kampanju.⁵⁷

4 IEROBEŽOTA VAI BEZ PIERĀDĪJUMIEM

4.1 Signalizācijas

Ielaušanās trauksmes signalizācijas tiek uzskatītas par zagļu atturēšanas no ielaušanās veikšanas veidu, jo tiek palielināts risks tikt piekertiem. Tomēr daži pētījumi Anglijā un Velsā ir snieguši pretrunīgus rezultātus. Tieši pretēji, ielaušanās trauksmes uzstādīšana var izrādīties neproduktīva, jo tā tiek asociēta ar paaugstinātu nevis samazinātu risku⁵⁸ gan zādzību, gan ielaušanās gadījumā.⁵⁹ Šim pārsteidzošajam rezultātam ir vairāki iespējami skaidrojumi. Viens no skaidrojumiem ir, ka dažiem zagļiem ir pietiekamas prasmes apiet trauksmes mehānismus, tādējādi izvairoties no atklāšanas un pieķeršanas iespējas.⁶⁰ Signalizācijas sistēmas kvalitāte ir noteicošais faktors šajā gadījumā. Intervijās ar notiesātiem likumpārkāpējiem ir apstiprināti šādi secinājumi: izņemot signalizācijas ražotāja zīmolu, trauksmes esamība nemaina zagļa izvēli apzagt konkrēto mājokli.⁶¹ Zagļi ir arī secinājuši, ka pateicoties lielajam skaitam kļūdainu trauksmes signālu, policija un apsardzes uzņēmumi mēdz kavēties ar reakciju, tādējādi ļaujot pabeigt zādzību un pamest tīpašumu. Otrs iespējamais skaidrojums ir balstīts uz zagļu pieņēmumu, ka ja ir signalizācija, tad mājoklī ir vērtīgas lietas. Potenciālais ieguvums var pārsniegt riska faktoru zagļu izvēles izdarīšanā.⁶² Tāpat likumpārkāpēja pieredzes līmenis var ietekmēt attieksmi pret signalizācijas esamību, jo pieredzējušākie zagļi var pievērst daudz mazāku uzmanību tās esamības faktam, nekā mazāk pieredzējušie. Cits pretarguments ir fakts, ka signalizācija nav rentabla: tā ir salīdzinoši dārga, bet tāpat nesamazina ielaušanās risku. Tomēr pierādījumi Francijā rāda, ka signalizācija (atsevišķi un kopā ar citiem drošības pasākumiem) ir efektīva, lai novērstu ielaušanos mājās, bet atsevišķi tā neaizsargā dzīvokļus. Jebkurā gadījumā, bez papildu specifikācijas un konteksta izpētes par signalizācijas lomu, netiek rekomendēts ieteikt iedzīvotājiem uzstādīt trauksmes signalizācijas, jo tās rada viltus drošības sajūtu.⁶³

4.2 Uzmanību paaugstinošas kampaņas

Noziedzības novēršanas praktiķi bieži izvēlas veikt uzmanību paaugstinošas kampaņas, lai informētu iedzīvotājus par noziegumiem, tādējādi cerot ietekmēt to rīcību. Mēdiju kampaņas (ieskaitot sociālo mēdiju) ir viens no elementiem visaptverošas ES fokusa dienas zādzību no mājokļiem samazināšanai. Tomēr izpētes dati liecina, ka kampaņas, kas koncentrējas tikai uz zināšanu pārnesi, reti nostrādā. Tieši pretēji, tās izraisa bailes no noziedzniekiem, nevis efektīvi samazina noziedzības risku vai nodarījumu apmēru.⁶⁴ Papildu, mēs neesam atraduši pētījumus par ietekmi vai rezultātiem uzmanību paaugstināšanas kampaņām pret zādzībām no mājokļiem.

Turpretī mērķētas kampaņas, kas iekļautas holistiskā pieejā, kura varētu tikt izstrādāta balstoties uz šo dokumentu, var pierādīt savu vērtību. Īpaši, ja tiek ņemtas vērā sekojošas vadlīnijas. Pirmkārt, ziņai jābūt precīzai, praktiskai un specifiskai. Nesakiet “nedodiet zagļiem iespēju”, bet precīzi norādiet iedzīvotājiem, ko tie var darīt, lai samazinātu zādzību iespējamību (piemēram, par konkrētu slēdzenīšu tipa uzstādīšanu). Otrkārt, mēdijs: kampaņai ir jāspēj sasniegt mērķa auditorija. Mēdiju aģentūra var sniegt atbalstu izvēles izdarīšanai. Kampaņai ir rūpīgi jāizplāno ilgums un uzsākšanas laiks. Atkārtojumi (sērijās) ir ieteicami ilgtermiņa kampaņām. Visbeidzot, kampaņa ir jāparedz kā daļa no plašākas, koordinētas pieejas mērķa sasniegšanai. Lai samazinātu noziedzības rādītājus, tai jāatbilst vismaz diviem sekojošiem parametriem. Pirmkārt, tai jākoncentrējas uz emocionāliem uzvedības izmaiņas aspektiem, papildinot zināšanu pārnesi un uzmanības paaugstināšanu. Otrkārt, tai jābalsta citi noziedzības prevencijas (kriminālā taisnīguma, situācijas, attīstības un sabiedrības) tā, lai tie viens otru uzlabotu vai papildinātu.⁶⁵

4.3 Pasākumi pret melno tirdzniecību

Kā minēts iepriekš, atsevišķi avoti norāda, ka astoņdesmit procenti no zādzībām un ielaušanās mājokļos tiek veikti ar mērķi pārdot nozagto. Starpība starp reģistrētām zādzībām un konstatēto nelegālo tirdzniecību parāda, ka daudzi nelegālas tirdzniecības gadījumi nenonāk policijas uzmanības lokā. Kā parāda Nīderlandē veikts pētījums, mēs varam pieņemt, ka melnā tirgus apjoms ir augsts: trīs procenti no visiem Nīderlandes iedzīvotājiem, kas vecāki par piecpadsmit gadiem - vairāk nekā 422 000 cilvēku - atzīst, ka ir reizēm iegādājušies preces melnajā tirgū. Respondenti un eksperti atklājuši četrus galvenos iemeslus iegādāties zagtas preces. Pirmkārt, cenas atšķirība. Otrkārt, vienkāršība iegādāties zagtas preces. Treškārt, relatīvi zemā iespēja tikt piekertam. Ceturtkārt, nepietiekamā policijas un citu institūciju vēriba pret aktivitātēm melnajā tirgū.⁶⁶ Šie atklājumi norāda, ka ir plašas iespējas uzlabot situāciju, lai neļautu gūt ienākumu no zādzībām. Mēs esam identificējuši vairākus aspektus, kas var spēlēt lomu šajā jautājumā.

Sākot ar to, ka **valsts iestādes** var izveidot datu bāzes, kurās **patērētāji** preventīvi var reģistrēt savas preces, kuras zādzības atklāšanas gadījumā tiek atgrieztas likumiskajam īpašniekam. Nākošais solis ir rīka, līdzīga kā "StopHeling" Nīderlandē, izstrāde, kas ļauj iedzīvotājiem un otrreizējās aprites preču pircējiem pārliecināties pēc seriālā numura, ka konkrētā prece nav reģistrēta kā nozaudēta vai zagta (var tikt reģistrēti tikai unikāli numuri). Ja tiek konstatēts šāds gadījums, var tikt informēta policija. Nīderlandē pieprasījumu skaits pieauga no 456 000 pieprasījumiem 2014. gadā līdz 670 000 2015. gadā un 283 000 2016. gada pirmajā ceturksnī (paredzami sasniedzot 850 000 2016. gadā kopā). Tādā ziņā "StopHeling" šķiet ir sasniegusi savu vajadzīgo sabiedrības un lietotu preču tirgus dalībnieku mērķauditoriju, lai noskaidrotu preces izcelsmes uzticamību.⁶⁷

Turpinājumā, **regulējošās institūcijas** var ieviest metodes lietotu preču tirdzniecības un lombardu darbības kontrolei. Norvēģijā, lai varētu nodarboties ar lietotu preču tirdzniecību ir jāsaņem policijas izsniegta licence. Policijai ir tiesības atteikt licences izsniegšanu, ja personai ir krimināla pagātne vai tā tiek turēta aizdomās par zagtu mantu tirdzniecību. Tāpat policija var atsaukt licenci, ja tai rodas aizdomas par nepareizu izmantošanu.⁶⁸ Nīderlandes likumi kopš 1880. gada nosaka, ka lietotas mantas pircējam jāreģistrē iegādātā prece (ko, kad un no kā). 2011. gadā radīta šī reģistra digitālā versija un tā ir savienota ar "StopHeling" datu bāzi.⁶⁹

Papildu**policija** var aktīvi meklēt nozagtās preces periodiski pārbaudot tirgus, jo ir labi zināms fakts, ka daļa no precēm tirgū ir zagtas.⁷⁰ Šodienas apstākļos, digitālā pasaules sniedz plašu sasniedzamību un popularitāti zagtu preču aprītei, nodrošinot infrastruktūru nelegālai tirdzniecībai. Ja mēs vēlamies novērst melnā tirgus popularitātes uzplaukumu, policijai ir jāpievērš uzmanību arī tirdzniecībai tiešsaistē.⁷¹

Visbeidzot, **privātais sektors** var sniegt savu ieguldījumu. Norvēģijā profesionālām mājas lapām, kurās notiek tirdzniecība ar lietotām mantām, pārdevējiem ir obligāti jāreģistrējas, attiecīgi tie nevar palikt anonīmi. Manuālas pārbaudes tiek veiktas arī visām precēm, kas norādītas pārdošanai "tirgū" un īpaša vēriba tiek pievērsta aizdomīgām reklāmām. Notiek nepārtraukts dialogs starp policiju un aizdomīgu preču tirgotājiem. Aizdomu gadījumā ir jāpierāda preces īpašumtiesības.⁷² Kas vēl ir būtiski, reģistrētas preces iespējams saistīt ar to likumīgajiem īpašniekiem. Tomēr, lai gan iedzīvotāji ļoti lielā skaitā izmanto iespēju reģistrēt preces, tiek pieļautas daudzas kļūdas ievadot seriālos numurus. Šo procesu būtu nepieciešams automatizēt cik vien iespējams, izmantojot valsts-privāto partnerību. Noslēdzošais elements, kas būtu jāievieš, ir neunikālu preču, piemēram, dārglietu, unikalitātes piešķiršanu.⁷³

Visi šie risinājumi padara zādzības no mājokļiem mazāk izdevīgas, samazinot gan tirgu, gan zagtu preču tirgus vērtību. Diemžēl, nav veikti pētījumi par zādzību skaita samazinošo efektu.⁷⁴ Jebkurā gadījumā mēs uzskatām, ka šeit veidojas potenciāls rīcības lauks un mēs vēlamies iedrošināt dalībvalstis sākt kādas no iepriekšminēto iniciatīvu ieviešanu.

05 SECINĀJUMI: KAS DARBOJAS ZĀDZĪBU NO MĀJOKĻIEM SKAITA SAMAZINĀŠANAI?

Objekta stiprināšana

Kas tas ir?

Logu un durvju slēdzeņu, ārējā un iekšējā apgaismojuma kombinācija

Kā tas darbojas?

Objekta stiprināšana padara īpašumu mazāk pievilcīgu zagļiem, jo palielina risku un nepieciešamās pūles.

Apkārtnes novērošana

Kas tas ir?

Apkārtnes novērošanas ietvaros iedzīvotāji tiek iedrošināti ziņot par aizdomīgiem notikumiem apkārtnē.

Kā tas darbojas?

Izveidojot apkārtnes novērošanas shēmu, apkārtnē kļūst mazāk piemērota zādzību veikšanai paaugstinot risku un samazinot iespējas.

Cīņa pret atkārtotu viktimizāciju

Kas tas ir?

Tiek identificēti īpašumi, kas pakļauti riskam tikt atkārtoti apzagti, lai implementētu preventīvus pasākumus vai nodrošinātu policijas patruļas.

Kā tas darbojas?

Preventīvu pasākumu ieviešana palielina nepieciešamās pūles un risku zādzību veikšanai identificētajos īpašumos.

Piekļuves slēgšana

Kas tas ir?

Tiek ierobežota piekļuve nepiederošām personām noteiktās zonās.

Kā tas darbojas?

Izveidojot, piemēram, vārtus vārtrūmēs, lai neļautu likumpārkāpējiem piekļūt īpašumam vai noslēgt bēgšanas ceļus. Tāpat ierobežota piekļuve darbojas kā dabiska novērošanas sistēma, tādējādi palielinot risku potenciāliem zagļiem.

Ielu apgaismojums

Kas tas ir?

Uzlabots ielu apgaismojums palielina izgaismojuma līmeni apkārtnē.

Kā tas darbojas?

Palielinot apgaismojumu, palielinās likumpārkāpēju risks tikt identificētiem.

GALA PIEZĪMES

- 1 Sorensen, D. 2003. "The Nature and Prevention of Residential Burglary: A Review of the International Literature with an Eye towards Prevention in Denmark." Accessed July 19, 2004. www.jur.ku.dk/medarbejdere/davesorensen/Publikationer/Nature.pdf
- 2 A. Tseloni, R. Thompson, and N. Tilley (Eds.), *Reducing Burglary*, Cham: Springer, 2018.
- 3 T. Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2016, Chapter 2.
- 4 C. Rogers, Alley-Gates and Domestic Burglary: Findings from a Longitudinal Study in Urban South Wales, *The Police Journal* 91:1 (2016), <https://dx.doi.org/10.1177/0032258X16683696>.
- 5 E. Taylor, Honour among Thieves? How Morality and Rationality Influence the Decision-Making Processes of Convicted Domestic Burglars, *Criminology & Criminal Justice* 14:4 (2013), <https://dx.doi.org/10.1177/1748895813505232>.
- 6 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Chapter 2.
- 7 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 8 Rogers, Alley-Gates and Domestic Burglary: Findings from a Longitudinal Study in Urban South Wales.
- 9 College of Policing, Safer Streets Fund - Crime Prevention Toolkit, Ryton-on-Dunsmore: College of Policing, 2021, https://whatworks.college.police.uk/Research/Documents/Safer_Streets_toolkit.pdf.
- 10 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 11 A. Tseloni, R. Thompson, L. Grove et al., The Effectiveness of Burglary Security Devices, *Security Journal* 30 (2017), <https://dx.doi.org/10.1057/sj.2014.30>.
- 12 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 13 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. nodaļa.
- 14 S. Schat, The Dutch Centre for Crime Prevention and Safety: Quality Mark Pkw EUCPN expert meeting, 2021
- 15 O. Nauta, De Effectiviteit Van Het Politiekeurmerk Veilig Wonen, Amsterdam: DSP - groep, 2004.
- 16 T. Bennett, K. Holloway, and D. Farrington, The Effectiveness of Neighborhood Watch, *Campbell Systematic Reviews* 4:1 (2008), <https://dx.doi.org/10.4073/csr.2008.18>.
- 17 P.-O.H. Wikström and K. Treiber, Beyond Risk Factors: An Analytical Approach to Crime Prevention, in: B. Teasdale and M.S. Bradley (Eds.), *Preventing Crime and Violence*, Cham: Springer International Publishing, 2017.
- 18 Bennett et al., The Effectiveness of Neighborhood Watch.
- 19 Bennett et al., The Effectiveness of Neighborhood Watch.
- 20 College of Policing, Safer Streets Fund - Crime Prevention Toolkit.
- 21 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. nodaļa.
- 22 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 23 L. Hoppe and M. Gerell, Near-Repeat Burglary Patterns in Malmö: Stability and Change over Time, *European Journal of Criminology* 16:1 (2018), <https://dx.doi.org/10.1177/1477370817751382>.
- 24 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 25 Hoppe and Gerell, Near-Repeat Burglary Patterns in Malmö: Stability and Change over Time.
- 26 Turpat.
- 27 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. nodaļa.
- 28 Hoppe and Gerell, Near-Repeat Burglary Patterns in Malmö: Stability and Change over Time.
- 29 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. nodaļa.
- 30 Hoppe and Gerell, Near-Repeat Burglary Patterns in Malmö: Stability and Change over Time.
- 31 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 32 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. nodaļa.
- 33 College of Policing, Safer Streets Fund - Crime Prevention Toolkit.
- 34 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 35 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. nodaļa.
- 36 Hoppe and Gerell, Near-Repeat Burglary Patterns in Malmö: Stability and Change over Time.
- 37 A. Sidebottom, L. Tompson, A. Thornton et al., Gating Alleys to Reduce Crime: A Meta-Analysis and Realist Synthesis, *Justice Quarterly* 35:1 (2018), <https://dx.doi.org/10.1080/07418825.2017.1293135>.
- 38 College of Policing, Safer Streets Fund - Crime Prevention Toolkit.
- 39 Turpat.
- 40 B.C. Welsh and D.P. Farrington, Effects of Improved Street Lighting on Crime, *Campbell Systematic Reviews* 4:1 (2008), <https://dx.doi.org/10.4073/csr.2008.13>.

- 41 R.V. Clarke, Improving Street Lighting to Reduce Crime in Residential Areas, United States of America: Office of Community Oriented Policing Services, U.S. Department of Justice., 2008.
- 42 Welsh and Farrington, Effects of Improved Street Lighting on Crime.
- 43 Tseloni
- 44 Clarke, Improving Street Lighting to Reduce Crime in Residential Areas.
- 45 A.A. Braga and D.L. Weisburd, The Effects of "Pulling Levers" Focused Deterrence Strategies on Crime, *Campbell Systematic Reviews* 8:1 (2012), <https://dx.doi.org/10.4073/csr.2012.6>.
- 46 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Chapter 2.
- 47 Turpat.
- 48 Actiecentrum Veiligheid en Zorg, Effectmonitor Top 600: Resultaten En Effecten Van De Aanpak Top600 2018, 2018.
- 49 Turpat.
- 50 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. nodaja.
- 51 K. Bowers and S. Johnson, The Role of Publicity in Crime Prevention: Findings from the Reducing Burglary Initiative, *Bowers, K. J. and Johnson, S. D. (2003) The role of publicity in crime prevention: findings from the Reducing Burglary Initiative. Home Office Research Study (272).* (2003).
- 52 K. Bowers and S. Johnson, Using Publicity for Preventive Purposes, in: N. Tilley (Ed.), *Handbook of Crime Prevention and Community Safety*, Cullompton, Devon: Willan, 2005.
- 53 H. Ferwerda, T. Ham, L. Scholten, and D. Jager, *Focus Op Helling. Een Onderzoek Naar Het Functioneren Van De Hellingmarkt, Het Beleid Tegen En De Gevolgen Van Helling* 2016.
- 54 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. nodaja
- 55 College of Policing, Safer Streets Fund - Crime Prevention Toolkit.
- 56 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. nodaja.
- 57 College of Policing, Safer Streets Fund - Crime Prevention Toolkit.
- 58 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Chapter 2.
- 59 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 60 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Chapter 2.
- 61 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 62 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Chapter 2.
- 63 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 64 European Crime Prevention Network, Awareness-Raising Never Hurt Anyone, Did It?, Mythbuster, Brussels: EUCPN, 2020, <https://eucpn.org/document/mythbuster-awareness-raising-never-hurts-does-it>.
- 65 Turpat.
- 66 Ferwerda et al., *Focus Op Helling. Een Onderzoek Naar Het Functioneren Van De Hellingmarkt, Het Beleid Tegen En De Gevolgen Van Helling*.
- 67 Turpat.
- 68 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Chapter 2.
- 69 Ferwerda et al., *Focus Op Helling. Een Onderzoek Naar Het Functioneren Van De Hellingmarkt, Het Beleid Tegen En De Gevolgen Van Helling*.
- 70 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. nodaja.
- 71 Ferwerda et al., *Focus Op Helling. Een Onderzoek Naar Het Functioneren Van De Hellingmarkt, Het Beleid Tegen En De Gevolgen Van Helling*.
- 72 T. Bjørge and Y. Carlsson, Early Intervention with Violent and Racist Youth Groups, NUPI Paper No. 677, Oslo: Norwegian Institute of International Affairs, 2005.
- 73 Ferwerda et al., *Focus Op Helling. Een Onderzoek Naar Het Functioneren Van De Hellingmarkt, Het Beleid Tegen En De Gevolgen Van Helling*.
- 74 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, 2. nodaja

Citāts

EUCPN (2021). Kas darbojas, lai samazinātu zādzību no mājokļiem skaitu? Brisele: EUCPN

Juridisks paziņojums

Šis publikācijas saturs nav uzskatāms par kādas Eiropas Savienības vai Eiropas kopienas dalībvalsts, aģentūras vai iestādes oficiālo viedokli.

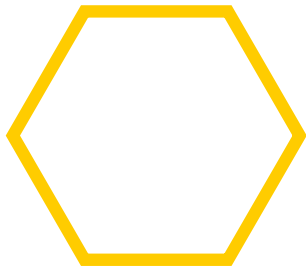
Autori/redaktori

Dorien Stevens, Politikas un prakses vadītājs, EUCPN sekretariāts.

Daļa no "EUCPN Secretariat", 2021. gada maijs, Brisele

Ar Eiropas Savienības "Noziedzības prevencija un apkarošana" programmas finansiālu atbalstu
Eiropas Komisija - Tieslietu ģenerāldirektorāts

CONTACT DETAILS

EUCPN Secretariat
Email: eucpn@ibz.eu
Website: www.eucpn.org

 [TWITTER.COM/EUCPN](https://twitter.com/EUCPN)
 [FACEBOOK.COM/EUCPN](https://facebook.com/EUCPN)
 [LINKEDIN.COM/COMPANY/EUCPN](https://linkedin.com/company/EUCPN)